

Пројекат финансира Европска унија

Република Србија

*Подршка осигурању квалитета система завршних испита на националном нивоу у
основном и средњем образовању*

**НАЦРТ КОНЦЕПЦИЈЕ ИСПИТА НА ОСНОВУ КОЈИХ СЕ
ЗАВРШАВА СРЕДЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ**

**(ОПШТА, СТРУЧНА И УМЕТНИЧКА МАТУРА И ЗАВРШНИ
ИСПИТ У СРЕДЊЕМ СТРУЧНОМ ОБРАЗОВАЊУ)**

У Београду, октобар 2012. године

САДРЖАЈ

1.	УВОД.....	3
2.	ЗАКОНСКИ ОКВИР.....	4
3.	РАЗЛОЗИ ЗА УВОЂЕЊЕ НАЦИОНАЛНИХ МАТУРСКИХ ИСПИТА.....	6
4.	ОПШТИ ПРИНЦИПИ.....	6
5.	ФУНКЦИЈЕ МАТУРСКОГ И ЗАВРШНОГ ИСПИТА.....	7
6.	НАЦРТ НОВОГ МОДЕЛА НАЦИОНАЛНИХ МАТУРСКИХ ИСПИТА.....	8
6.1.	Општа матура.....	8
6.2.	Стручна матура.....	10
6.3.	Уметничка матура.....	12
6.4.	Завршни испит у трогодишњем средњем стручном образовању.....	13
7.	УПИС НА ВИСОКОШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ.....	14
8.	ШТА СУ ПРЕДНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МОДЕЛА МАТУРСКИХ ИСПИТА?.....	15
8.1.	Користи за ученике.....	15
8.2.	Користи за високошколске установе.....	16
8.3.	Користи за образовни систем (ресорно Министарство).....	16
9.	КЉУЧНИ ИЗАЗОВИ.....	17
10.	АНЕКСИ.....	19
10.1.	Анекс 1: План постепеног увођења испита којима се завршава средње образовање.....	19
10.2.	Анекс 2: Процес увођења нове концепције матурских испита – од прелазног ка финалном моделу.....	21

1. УВОД

Основна сврха овог документа је да представи први, радни предлог концепције испита на основу који се завршава средње образовање (општа, стручна и уметничка матура и завршни испит у средњем стручном образовању). Овај предлог треба да послужи као полазна основа за стручну и јавну дискусију у којој ће учествовати сви заинтересовани актери како би се дошло до усаглашеног и прихваћеног концепта матурских и завршних испита.

Министарство просвете и науке формирало је у децембру 2011. године радне групе за израду концепта завршних испита у средњем образовању (општа матура, средња стручна матура, уметничка матура и завршни испит у средњем стручном образовању у трајању од три године).

Рад подгрупа за припрему концепта опште и уметничке матуре координирао је Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања (у даљем тексту ЗВКОВ), а рад подгрупе за израду концепта стручне матуре и завршног испита у средњем стручном образовању координирао је Завод за унапређивање образовања и васпитања (у даљем тексту ЗУОВ).

Радни предлог припремио је IPA 2008 пројекат „Подршка осигурању квалитета система завршних испита на националном нивоу у основном и средњем образовању“ (овај пројекат финансира се средствима ЕУ) у сарадњи са ЗВКОВ и ЗУОВ. Радни предлог формулисан је на основу мишљења и решења која су настала у оквиру радних група за израду концепта испита на основу којих се завршава средње образовање.

Радна група и три подгрупе за припрему концепта опште, уметничке и стручне матуре, као и завршног испита у стручном образовању, свој рад заснивале су на следећим документима и изворима:

- Закон о основама система образовања и васпитања;
- Закон о високом образовању;
- постојеће искуство у реализацији завршних испита у средњем образовању у Србији;
- мишљење представника релевантних институција у систему образовања;
- релевантна искуства у реализацији завршних испита из различитих земаља у ЕУ и окружењу.

Радне групе сачињене су од представника: МПНТР, ЗВКОВ, ЗУОВ, представника универзитета и високих струковних школа, Националног просветног савета, Националног савета за високо образовање, Националног савета за научни и технолошки развој, Савета за стручно образовање и образовање одраслих, Заједнице средњих стручних школа, Заједнице гимназија Србије, Националне службе за запошљавање, привреде и Привредне коморе Србије, представника средњих школа и Заједнице музичких и балетских школа Србије.

Концепт испита у средњем образовању (општа матура, стручна матура, уметничка матура и завршни испит у средњем стручном образовању у трајању од три године) који буде усвојен након стручне и јавне расправе биће основа за израду програма за сваки од поменутих испита. На основу ових програма припремаће се целокупна процедура реализације и сви испитни материјали.

2. ЗАКОНСКИ ОКВИР

Чланови 83, 84. и 85. Закона о основама система образовања и васпитања прописују који ученици приступају полагању опште, уметничке и стручне матуре, као и завршном испиту средњег стручног образовања.

Закон о основама система образовања и васпитања

Члан 83. (Општа матура)

Након завршеног четвртог разреда средњег општег образовања и васпитања у гимназији ученик полаже општу матуру, у складу са посебним законом.

Општу матуру може да полаже и ученик након завршеног четвртог разреда средњег стручног, односно уметничког образовања и васпитања у стручној, односно уметничкој школи, под условима прописаним посебним законом.

Ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом полаже општу матуру у складу са његовим моторичким и чулним могућностима, односно условима које захтева одређена врста инвалидитета, а може да буде ослобођен полагања дела матурског испита из предмета за које су му током образовања прилагођавани стандарди постигнућа.

Након положене опште матуре ученику се издаје јавна исправа, у складу са посебним законом.

На основу положене опште матуре, ученик може да се упише у одговарајућу високошколску установу, без полагања пријемног испита, осим испита за проверу посебних склоности и способности, на начин и по поступку прописаним посебним законом.

Програм опште матуре, на предлог Националног просветног савета, доноси министар.

Члан 83. прописује да општу матуру полагају ученици који су завршили четврти разред гимназије (став 1), али отвара могућност и ученицима који су завршили четврти разред средњег стручног и уметничког образовања да приступе полагању опште матуре под условима који ће бити прописани посебним законом (став 2). Поред тога, став 5 овог члана прописује да на основу положене опште матуре ученици могу да се упишу у одговарајућу високошколску установу без полагања пријемног испита, осим у случају испита за проверу посебних склоности и способности.

Закон о основама система образовања и васпитања

Члан 84. (Стручна и уметничка матура)

Након завршеног четвртог разреда средњег стручног, односно уметничког образовања и васпитања у стручној, односно уметничкој школи, ученик полаже стручну, односно уметничку матуру, у складу са посебним законом.

Стручну, односно уметничку матуру може да полаже одрасли након завршеног трогодишњег средњег стручног, односно уметничког образовања и васпитања у стручној, односно уметничкој школи, у складу са посебним законом.

Ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом полаже стручну, односно уметничку матуру у складу са његовим моторичким и чулним могућностима, односно условима које захтева одређена врста инвалидитета, а може да буде ослобођен полагања дела матурског испита из предмета за које су му током образовања прилагођавани стандарди постигнућа.

Након положене стручне, односно уметничке матуре, ученик стиче средње стручно, односно уметничко образовање и васпитање, о чему се издаје јавна исправа, у складу са посебним законом.

На основу положене стручне, односно уметничке матуре, ученик може да се упише у одговарајућу високошколску установу, на начин и по поступку прописаним посебним законом.

Програм стручне матуре на предлог Савета за стручно образовање и образовање одраслих, а уметничке матуре – на предлог Националног просветног савета, доноси министар.

Члан 84. у ставу 1 прописује да стручну матуру полагају ученици након завршеног четвртог разреда средњег стручног образовања, а уметничку матуру након завршеног четвртог разреда средњег уметничког образовања. Даље, у ставу 5 овог члана Закона, прописује се да на основу положене стручне, односно уметничке матуре, ученици стичу право уписа у одговарајуће високошколске установе у матичној области, у складу са условима који ће бити одређени посебним законом.

*Закон о основама система образовања и васпитања***Члан 85. (Завршни испит средњег стручног образовања, специјалистички и мајсторски испит)**

Ученик полаже завршни испит након завршеног средњег стручног образовања у трогодишњем трајању, а одрасли – након завршеног средњег стручног образовања по програму за одрасле, у складу са посебним законом.

Након савладаног програма специјалистичког, односно мајсторског образовања, одрасли полаже специјалистички, односно мајсторски испит, о чему се издаје јавна исправа, у складу са посебним законом.

Ученик и одрасли са сметњама у развоју и инвалидитетом полаже испите из ст. 1. и 2. овог члана у складу са његовим моторичким и чулним могућностима, односно условима које захтева одређена врста инвалидитета, а може да буде ослобођен полагања дела испита из предмета за које су му током образовања прилагођавани стандарди постигнућа.

Програм завршног испита и програме специјалистичког и мајсторског испита на предлог Савета за стручно образовање и образовање одраслих, доноси министар.

У члану 85. у ставу 1 прописује се да завршни испит у средњем стручном образовању полажу ученици који су завршили трећи разред трогодишњег средњег стручног образовања.

У сва три наведена члана Закона о основама система образовања и васпитања прописује се и право ученика са сметњама у развоју да полажу испите на крају средњег образовања под посебним условима или да буду ослобођени дела испита уколико су им током образовања прилагођавани стандарди. Поред тога, ова три члана Закона прописују да се три врсте матуре, као и завршни испит у средњем стручном образовању, заснивају на програму за полагање одговарајућег испита који доноси министар на основу предлога одговарајућег савета (Националног просветног савета, односно Савета за стручно образовање и образовање одраслих).

Поред Закона о основама система образовања и васпитања, предлог концепта матурских и завршног испита у средњем образовању заснива се и на члану 85. Закона о високом образовању.

*Закон о високом образовању***Члан 85. (Рангирање и упис кандидата)**

Кандидат за упис на студије првог степена полаже пријемни испит или испит за проверу склоности и способности, у складу са општим актом самосталне високошколске установе.

Редослед кандидата за упис на студије првог степена утврђује се на основу општег успеха постигнутог у средњем образовању и резултата постигнутих на пријемном испиту, односно испиту за проверу склоности и способности.

Кандидат који има положену општу матуру не полаже пријемни испит. Уместо пријемног испита, овом кандидату вреднују се резултати опште матуре, у складу са општим актом самосталне високошколске установе.

Самостална високошколска установа може кандидата са положеном стручном, односно уметничком матуrom, уместо пријемног испита, упутити на полагање одређених предмета опште матуре.

(...)

У ставу 1 члана 85. Закона о високом образовању прописује се да се полагање пријемног испита и испита за проверу посебних склоности и способности при упису у први степен студија полаже у складу са актом самосталне високошколске установе. Овим ставом се истиче аутономија високошколских установа у одређивању садржаја и начина полагања пријемних испита и испита за проверу посебних склоности и способности. Став 3 прописује да општа матура, при упису, замењује пријемни испит, али не и евентуални испит за проверу склоности и способности. У ставу 4 отвара се могућност да се на студије првог степена упишу и ученици са положеном стручном, односно уметничком матуrom уз евентуално полагање додатних предмета са опште матуре.

3. РАЗЛОЗИ ЗА УВОЂЕЊЕ НАЦИОНАЛНИХ МАТУРСКИХ ИСПИТА

Постоји већи број разлога који оправдавају увођење система националних матура у образовну праксу у Србији.

- Постојећа пракса школских матурских испита није стандардизована ни у једном свом аспекту због чега постоје велике разлике у погледу њеног садржаја, процедура и критеријума оцењивања, тако да не може да замени постојеће пријемне испите за упис на високошколске установе (како је то прописано постојећим законом).
- Постојећа пракса полагања пријемних испита за упис на високошколске установе ставља ученике у неповољну ситуацију јер морају да донесу одлуку где ће да конкуришу пре него што знају да ли ће имати довољно поена за упис. У таквој ситуацији релативно квалитетни кандидати могу да остану неуписани због неуспеха на пријемном испиту.
- Полагање пријемног испита на високошколским установама ставља у неповољнији положај оне ученике који живе далеко од универзитетских центара из најмање два разлога: (а) полагање пријемних испита повезано је са додатним трошковима (путни трошкови, као и евентуални трошкови смештаја током полагања пријемних испита) и (б) припремни програми за полагање пријемних испита мање су доступни овим ученицима.
- Пријемни испити које праве високошколске установе нису стандардизовани.
- У неким случајевима иста високошколска институција организује припрему кандидата и реализује пријемне испите чиме се стварају могућности да су приликом уписа фаворизовани кандидати који су се припремали на тој високошколској установи.

4. ОПШТИ ПРИНЦИПИ

Приликом дизајнирања било које врсте испита на основу којих се доносе важне одлуке о појединцима, неопходно је да се поштују одређени принципи:

- *Партнерство* – Матурски испити представљају „мост“ између средњег и високог образовања и самим тим концепција матурских испита треба да буде развијена кроз партнерство и сарадњу свих заинтересованих страна (родитељи и ученици, наставници, национални савети у области образовања, ресорно министарство, високошколске установе, стручњаци итд.). Концепт матурских испита треба да буде усаглашен и прихваћен од стране свих заинтересованих партнера.
- *Сврхисходност* – Испит би требало да одговара основној сврси за коју је намењен.
- *Праведност* – Сви аспекти испита треба да буду стандардизовани чиме се обезбеђује једнак третман свих кандидата. Садржај и начин извођења испита не сме да фаворизује или дискриминише ни једну категорију ученика.
- *Поузданост* – Испит треба да да резултате који су довољно поуздани и валидни да обезбеде доношење потребних одлука. Посебно је важно да тестови који се користе омогуће високу поузданост на оном делу скале где се очекује највећа концентрација кандидата и где мале разлике у броју поена могу бити пресудне за упис кандидата.
- *Транспарентност* – Сви заинтересовани учесници у испитном процесу, а нарочито кандидати, родитељи, наставници и представници високог образовања, треба да имају слободан приступ свим релевантним информацијама о испиту. Једине информације које не би требало да буду јавно доступне јесу оне које се тичу сигурности испитних

питања. Ипак, код објављивања резултата, треба водити рачуна о питању заштите права на приватност.

- *Ефикасност* – Испитни процес, његова реализација и обрада информација треба да буду такви да се ефикасно користе расположиви ресурси (људски, технички и финансијски).

5. ФУНКЦИЈЕ МАТУРСКОГ И ЗАВРШНОГ ИСПИТА

Матурски и завршни испиту имају више различитих функција.

Општа матура треба да буде конципирана тако да обезбеди објективне, поуздане и валидне информације које ће допринети остваривању три циља:

- *Сертификација ученика након четири године општег средњег образовања* – издавање јавне исправе којом се потврђује да је ученик, након четири године општег средњег образовања, остварио одређени ниво стандарда образовних постигнућа који су прописани за крај општег средњег образовања.
- *Селекција кандидата при упису на високошколске установе* – спровођење праведне селекције кандидата који конкуришу за упис на одређени студијски програм првог степена високог образовања.
- *Унапређивање квалитета средњег општег образовања* – вредновање квалитета, праведности и ефикасности средњег општег образовања да би се оно унапредило и да би наредне генерације ученика имале већа образовна постигнућа.

Стручна и уметничка матура треба да буду конципиране тако да обезбеде објективне, поуздане и валидне информације које ће допринети остваривању четири циља:

- *Сертификација ученика након четири године средњег стручног и уметничког образовања* – издавање јавне исправе којом се потврђује да је ученик који је похађао одређени профил средњег стручног образовања стекао стручне компетенције прописане стандардом квалификације за дати профил и одређене стандарде образовних постигнућа из општег средњег образовања, односно да је ученик који је похађао средње уметничко образовање стекао знања и компетенције које су прописане програмом средњег уметничког образовања, као и одређене стандарде образовних постигнућа из општег средњег образовања.
- *Проширивање могућности за наставак школовања на нивоу високог образовања* – омогућити ученицима који су похађали средње стручно и средње уметничко образовање да полажу и предмете са опште матуре и да, у зависности од својих постигнућа, имају шансу да конкуришу за упис на већи број високошколских установа него што би то био случај само на основу стечене квалификације у средњем стручном и уметничком образовању.
- *Селекција кандидата при упису на високошколске установе* – спровођење праведне селекције кандидата који конкуришу за упис у одређени студијски програм првог степена високог образовања.
- *Унапређивање квалитета средњег стручног и уметничког образовања* – вредновање квалитета, праведности и ефикасности средњег стручног и уметничког образовања да би се повећала компетентност, запошљивост и способност за наставак образовања наредних генерација ученика.

Завршни испити након трогодишњег средњег стручног образовања треба да буду конципирани тако да обезбеде објективне, поуздане и валидне информације које ће допринети остваривању два циља:

- *Сертификација ученика након три године средњег стручног образовања* – издавање јавне исправе којом се потврђује да је ученик који је похађао средње стручно образовање у трајању од три године стекао стручне компетенције прописане стандардом квалификације за дати образовни профил.
- *Унапређивање квалитета средњег стручног образовања у трајању од три године* – вредновање квалитета, праведности и ефикасности средњег средњег стручног образовања у трајању од три године како би се оно унапредило.

6. НАЦРТ НОВОГ МОДЕЛА НАЦИОНАЛНИХ МАТУРСКИХ ИСПИТА

Овде ће бити описан предлог за општу, стручну и уметничку матуру. Модел који ће бити описан може да се модификује у одређеним аспектима, што ће бити назначено током текста.

Модел који ће бити приказан заснован је на претпоставци да ће ученици полагати минимално 4 испита у оквиру опште, стручне и уметничке матуре. Тај број обавезних испита може да се прошири (нпр. на 5 испита) или да се смањи (нпр. 3 испита) у зависности од резултата дискусије између заинтересованих страна током усвајања модела.

6.1. Општа матура

Општа матура коју полагају ученици након завршеног четвртог разреда гимназије састоји се од обавезног и опционог дела.

Обавезни део садржи четири предмета, тј. сваки ученик који је завршио опште средње образовање обавезан је да полаже испит из четири предмета на општој матури. Од ова четири обавезна предмета, два су иста за све ученике, трећи се односи на први страни језик који је ученик учио, а један је изборни. Два предмета која би полагали сви ученици су српски језик и књижевност (односно матерњи језик и књижевност за ученике који су се школовали на језицима мањина) и математика. Поред тога, ученик би био у обавези да полаже и испит из страног језика и то оног који је учио као први страни језик током средњег општег образовања. Коначно, четврти испит који би ученик полагао из обавезног дела био би изборни, тј. ученик би изабрао предмет из групе општеобразовних предмета за које Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања (ЗВКОВ) припрема образовне стандарде (физика, биологија, хемија, историја, географија и други страни језик – енглески, руски, немачки или француски; ученици који су се школовали на језицима мањина могли би да бирају и српски језик).

Опциони део опште матуре. Поред ова четири обавезна предмета, ученици могу да изабере да полагају додатне испите. Они нису у обавези да полагају додатне испите, али то могу да учине уколико желе да прошире своје могућности при конкурисању за упис на високошколске установе. Као опциони испит, ученик може да полаже било који предмет са листе општеобразовних предмета и листе страних језика под условом да га није претходно полагао у оквиру обавезног дела.

Тестове за полагање припремао би ЗВКОВ у сарадњи са радним групама које би именovalo Министарство просвете, науке и технолошког развоја (у даљем тексту МПНТР) и које

би биле састављене од универзитетских професора и наставника који предају дати предмет у гимназијама и средњим стручним школама.¹ Тестови би били засновани на стандардима за опште средње образовање које развија ЗВКОВ. Тестовима би се испитивао степен усвојености стандарда са сва три нивоа (основни, средњи и напредни).² Пропорција задатака за три нивоа је отворено питање о којем треба донети одлуку кроз договор између ресорног Министарства и универзитета – једна могућност може бити да 30% задатака буде са основног нивоа, 30% са средњег и 40% са напредног нивоа. Таква структура задатака омогућила би да се поуздано процени који ниво стандарда је ученик достигао након четири године општег средњег образовања.

Критеријум за полагање опште матуре. Да би ученик који је завршио опште средње образовање стекао јавну исправу о положеној општој матури из датог предмета, морао би да достигне одређени ниво постигнућа на матурским тестовима.

Ученик је положио општу матуру уколико је достигао дефинисани критеријум за средњи ниво стандарда бар на два од четири матурска испита и основни ниво на друга два матурска испита³. Овакав критеријум могао би да се оправда чињеницом да ученици у различитим смеровима општег средњег образовања имају различит фонд часова из три предмета који су обавезно укључени у матурски испит (српски/матерњи језик и књижевност, математика и страни језик). Поред тога, ученици у различитим гимназијама могу учити у веома разлитим условима (нпр. неке гимназије су боље опремљене, неке слабије, у неким гимназијама недостају неки наставници, у неким постоји адекватан заступљеност наставничког кадра итд.). Такве разлике оправдавају захтев да ученик достигне дефинисани критеријум за средњи ниво на бар два од четири обавезна матурска теста.

Рокови за полагање. Ученици који су успешно завршили четврти разред средњег општег образовања обавезни су да полажу матурске испите у периоду од половине маја до половине јуна, по плану који би био унапред одређен (нпр. на почетку школске године). Ученици који би, из оправданих разлога (нпр. здравствени разлози), били спречени да полажу матурске испите у предвиђеном року, имали би прилику да полажу дати тест у резервном року.

¹ У ове радне групе треба да буду укључени сви универзитетски професори који су до сада стекли велико искуство у састављању пријемних тестова. На тај начин обезбедио би се континуитет са досадашњом праксом и обезбедило би се да се рангирање кандидата врши на основу тестова који су релевантни за студијске програме на које се кандидати уписују.

² **Основни ниво** садржи знања и вештине из датог предмета којима треба да овлада сваки ученик који је завршио средње образовање у трајању од четири године. **Средњи ниво** садржи, поред знања и вештина са основног нивоа, додатна знања и вештине из датог предмета којима треба да овлада сваки ученик који је завршио средње образовање и жели да настави образовање на академским студијским програмима који нису директно повезани са датим предметом. На пример, средњи ниво би дефинисао знања и вештине из математике којима треба да овлада ученик који ће студирати неки студијски програм из области друштвених наука. **Напредни ниво** садржи, поред знања и вештина са основног и средњег нивоа, додатна знања и вештине из датог предмета којима треба да овлада ученик који намерава да студира неки академски програм из области која је директно повезана са тим предметом. На пример, напредни ниво дефинише шта треба да зна и које вештине треба да има из математике онај ученик који ће студирати математику или природне и техничке науке.

³ Ученик може на тесту да добије 30% бодова решавајући задатке са основног нивоа, 30% решавајући задатке са средњег нивоа и 40% решавајући задатке са напредног нивоа. Да би ученик достигао дефинисани критеријум за основни ниво, потребно је да има 18% могућих бодова на тесту; да би достигао дефинисани критеријум за средњи ниво, потребно је да има 36% од укупног броја бодова, а да би достигао дефинисани критеријум за напредни ниво, потребно је да има 60% од укупног броја бодова на тесту. Ученик може наведене критеријуме да достигне решавајући задатке са различитих нивоа, важно је да има тражени број бодова.

Након полагања матурских испита, факултети би организовали полагање испита посебних склоности и способности (уколико одлуче да укључе такве испите као инструмент селекције кандидата).

Резиме предлога опште матуре приказан је у доњој табели.

ОПШТА МАТУРА					
Делови испита	Обавезни део				Опциони део
Предмети	Српски/матерњ и језик и књиж.	Први страни језик	Математика	Изборни предмет	Изборни предмет
Употреба истог теста	да	да	да	да	да
Начин полагања	екстерно ⁴	екстерно	екстерно	екстерно	екстерно
Критеријум	достигнути основни ниво на свим тестовима и средњи ниво бар на два теста				основни ниво
Рокови	редовни јунски и резервни августовски рок				

6.2. Стручна матура

Стручна матура коју полажу ученици након завршетка четврте године средњег стручног образовања састоји се од обавезног и опционог дела.

Обавезни део се састоји од две компоненте (стручни део и општеобразовни део) у складу са програмом средњег стручног образовања, који се такође састоји од општеобразовних и стручних предмета. У оквиру стручног дела сваки ученик обавезно полаже одговарајући стручно-теоријски испит и практични испит. **Стручно-теоријски испит** је писмени испит којим се проверава у којој мери је ученик овладао знањима и вештинама које су дефинисане програмом стручног образовања. **Практични испит** је испит извођења којим се проверава у којој мери је ученик овладао компетенцијама прописаним стандардом квалификације. У оквиру **општеобразовног дела стручне матуре** сваки ученик би обавезно полагао испит из српског језика и књижевности (односно матерњег језика и књижевности за припаднике националних мањина који су се школовали на свом матерњем језику). Поред тога, ученик би бирао и један предмет са листе **изборних предмета**, прописаних програмом стручне матуре. Изборни предмети се бирају са листе општеобразовних предмета (математика, физика, хемија, биологија, историја, географија, енглески језик, руски језик, немачки језик и француски језик) или са листе стручних предмета.

Опциони део стручне матуре. Поред обавезног дела, ученици који су завршили четврти разред средњег стручног образовања могу да се одреде да полажу и додатне испите са листе предмета који су укључени у општу матуру (поред два општеобразовна теста који су већ укључени у обавезни део стручне матуре). Ученици средњих стручних школа нису обавезни да полажу ни један додатни тест, али уз полагање додатних тестова из општеобразовних предмета они себи проширују могућности за упис на високошколске установе.

Стручни део стручне матуре (стручно-теоријски и практични испит) припремао би ЗУОВ и он би био заснован на компетенцијама које су дефинисане стандардом квалификације. Изборни стручни предмет припремале би школе у сарадњи са ЗУОВ-ом.

⁴ Тестови на општој матури су у потпуности екстерни – све процедуре и припреме се обављају на националном нивоу у складу са усвојеним програмом и стандардима (тестови се праве на националном нивоу, критеријум оцењивања је дефинисан на националном нивоу, дежурство на испиту и оцењивање спроводе особе које нису запослене у школи итд.).

За полагање **општеобразовног дела стручне матуре** били би кориштени исти тестови и рокови као за општу матуру. Тестовима би се испитивао степен усвојености стандарда са сва три нивоа (основни, средњи и напредни – види фусноту 2 за дефиницију три нивоа).

Критеријум за полагање стручне матуре. Да би ученик који је завршио средње стручно образовање у трајању од четири године стекао јавну исправу о положеној стручној матури, морао би да положи стручни део и да достигне дефинисани критеријум за основни ниво на оба испита из општеобразовних предмета. Нижи критеријум на општеобразовним предметима последица је чињенице да ученици у средњем стручном образовању имају мањи фонд часова из општеобразовних предмета у односу на ученике из гимназија.

Рокови за полагање. Стручни део стручне матуре може се полагати у **три** рока (летњи, јесењи и зимски). Ученици који су успешно завршили четврти разред средњег стручног образовања обавезни су да полажу појединачне испите у оквиру општеобразовног дела стручне матуре у периоду од половине маја до половине јуна, по плану који би био унапред одређен (нпр. на почетку школске године).

Ученици који би били спречени из оправданих разлога (нпр. здравствени разлози) да полажу матурски испит у летњем (јунском) року или одрасле особе које своје школовање завршавају током јесени (у статусу ванредних кандидата), имали би прилику да полажу дати испит у два резервна рока – јесењем (август–септембар) и зимском (јануар–фебруар).

Након полагања матурских испита, факултети би организовали полагање испита посебних склоности и способности (уколико одлуче да укључе такве испите као инструмент селекције кандидата).

Резиме предлога стручне матуре приказан је у доњој табели.

СТРУЧНА МАТУРА					
Делови испита	Обавезни део				Опциони део
	Стручни део ⁵		Општеобразовни део		
Предмети	Стручно-теоријски испит	Практични испит	Српски/матерњи језик и књиж.	Изборни предмет	Изборни предмет
Употреба истог испита/теста ⁶	да	да	да	да	да
Начин полагања	екстерно-интерно	екстерно-интерно	екстерно	екстерно	екстерно
Критеријум	дефинисан стандардом квалификације	дефинисан стандардом квалификације	основни ниво	основни ниво	основни ниво
Рокови	летњи, јесењи и зимски		редовни јунски и резервни августовски рок (исти као за општу матуру)		

⁵ Садржај и начин полагања стручног дела стручне матуре (стручно-теоријски и практични испит) зависе од програма средњег стручног образовања који је похађао ученик.

⁶ Јединственост испита односно инструмената за оцењивање у испитима стручног дела стручне матуре **по образовним профилима**, што је специфичност средњег стручног образовања.

6.3. Уметничка матура

Уметничка матура коју полажу ученици након завршетка четврте године средњег уметничког образовања састоји се од обавезног и опционог дела.

Обавезни део се састоји од две компоненте (посебни део и општеобразовни део) у складу са програмом средњег уметничког образовања који се, такође, састоји од општеобразовних предмета и уметничких предмета. У оквиру посебног дела, сваки ученик полаже одговарајући теоријски и практични испит. **Теоријским испитом** се проверава у којој мери је ученик овладао знањима и вештинама које су дефинисане програмом уметничког образовања који је похађао ученик. **Практични испит** је испит којим се проверава у којој мери је ученик оспособљен за извођење тј. за примену онога што је научио у оквиру уметничког жанра за који се школовао. У оквиру **општеобразовног дела уметничке матуре** сваки ученик би полагао испит из српског језика и књижевности и тест из првог страног језика (енглески, руски, немачки и француски језик).

Опциони део уметничке матуре. Поред обавезног дела, ученици који су завршили четврти разред средњег уметничког образовања могу да се одреде да полажу и додатне општеобразовне тестове са листе тестова који су укључени у општу матуру (поред два општеобразовна теста који су већ укључени у обавезни део уметничке матуре). Ученици средњих уметничких школа нису обавезни да полажу ни један додатни тест, али уз полагање додатних тестова из општеобразовних предмета они себи проширују могућности за упис на високошколске установе.

Посебни део уметничке матуре (теоријски и практични испит) припремао би ЗВКОВ у сарадњи са радним групама које је именovalo МПНТР. Посебни део уметничке матуре био би заснован на знањима и компетенцијама који су дефинисани програмом уметничког образовања.

С друге стране, тестови за полагање **општеобразовног дела** уметничке матуре били би исти тестови који се полажу у оквиру опште матуре и били би припремљени у сарадњи ЗВКОВ-а и радних група које је именovalo МПНТР. Као и у случају општеобразовних предмета за општу матуру, тестовима би се испитивао степен усвојености стандарда са сва три нивоа (основни, средњи и напредни – види фусноту 2 за дефиницију три нивоа).

Критеријум за полагање уметничке матуре. Да би ученик који је завршио средње уметничко образовање у трајању од четири године стекао јавну исправу о положеној уметничкој матури, морао би да положи посебни део и да достигне дефинисани критеријум за основни ниво на оба теста из општеобразовних предмета (српски језик и књижевност и први страни језик). Нижи критеријум на општеобразовним предметима последица је чињенице да ученици у средњем уметничком образовању имају мањи фонд часова из општеобразовних предмета у односу на ученике из гимназија.

Рокови за полагање. Ученици који су са успехом завршили четврти разред средњег уметничког образовања полажу посебни део уметничке матуре у редовном јунском року. Ученици који нису у могућности (нпр. из здравствених разлога) да посебни део уметничке матуре полажу у редовном јунском року, имају на располагању резервни, августовски рок.

Ученици који су успешно завршили четврти разред средњег уметничког образовања обавезни су да полажу матурске тестове из општеобразовног дела уметничке матуре у периоду од половине маја до половине јуна по плану који би био унапред одређен (нпр. на почетку школске

године). Ученици који би били, из оправданих разлога (нпр. здравствени разлози), спречени да полагају матурски тест у предвиђеном року, имали би прилику да полагају дати тест у резервном року.

Након полагања матурских тестова, факултети би организовали полагање испита посебних склоности и способности (уколико одлуче да укључе такве тестове као инструмент селекције кандидата).

Резиме предлога уметничке матуре приказан је у доњој табели.

УМЕТНИЧКА МАТУРА					
Делови испита	обавезно				Опционо
	Посебни део ⁷		Општеобразовни део		
Предмети	Теоријски испит	Практични испит	Српски/матерњи језик и књиж.	Страни језик	Изборни предмет
Употреба истог испита/теста	да	Да	да	да	да
Начин полагања	екстерно-интерно	екстерно-интерно	екстерно	екстерно	екстерно
Критеријум			основни ниво	основни ниво	основни ниво
Рокови	редовни јунски и резервни јунски и августовски рок		редовни јунски и резервни августовски рок (исти као за општу матуру)		

6.4. Завршни испит у трогодишњем средњем стручном образовању

Састоји се из:

- писане теоријске припреме за израду практичног дела испита
- практичног испита који се састоји из једног или више стандардизованих задатака којима се проверавају стручне компетенције прописане стандардом квалификација.

Испитна комисија:

- два наставника главних стручних предмета
- један екстерни члан – представник послодаваца.

Време реализације:

- По завршеном трогодишњем образовању, али део практичног испита код одређених профила у појединим подручјима рада може се реализовати и у току трећег разреда (пољопривреда, туризам...) због сезонског карактера појединих послова или физиолошке зрелости биљака и животиња.

⁷ Садржај и начин полагања посебног дела уметничке матуре (теоријски и практични испит) зависе од тога да ли је реч о музичким, балетским или школама ликовне, примењене уметности и дизајна и у оквиру њих који програм средњег уметничког образовања је похађао ученик. Елементи који могу да се стандардишу били би екстерни, а интерна би на пр. била реализација испита у музичким школама.

7. УПИС НА ВИСОКОШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ

Поштујући аутономију високошколских установа у домену уписа, која је дефинисана Законом о високом образовању, свака установа би требало да бар две године унапред одреди: (а) које тестове са опште матуре ће узимати као замену за пријемни испит (колико тестова ће бити узето у обзир и колико бодова ће они носити), (б) услове за конкурисање на одређени студијски програм и (в) да ли ће кандидати за упис бити обавезни да полажу додатни испит за проверу посебних склоности и способности, и ако ће то бити случај, шта ће се на том тесту испитивати и како ће се он реализовати.

Општеобразовни матурски испити као замена за пријемне испите. Као што је дефинисано чланом 85. Закона о високом образовању, приликом уписа кандидати се рангирају на основу општег успеха постигнутог у средњем образовању, резултата на пријемном испиту и успеха на испиту посебних склоности и способности (ако кандидати полажу тај испит). У постојећој пракси приликом уписа на високошколске установе, где се полаже само пријемни испит (без испита за проверу посебних склоности и способности), општи успех из средњег образовања учествује са максимално 40 поена, док пријемни испит доноси максимално 60 поена. Ако би испити са опште матуре заменили пријемни испит, онда би они доносили укупно 60 бодова. При томе, високошколска установа би одредила који би предмети са опште матуре били укључени у одређивање ових 60 бодова и колики је максимални број бодова које ученик може добити на сваком појединачном испиту са опште матуре. На пример, високошколска установа могла би да одреди математику и физику као предмете са опште матуре које би узимала у обзир приликом рангирања кандидата и то тако да математика доноси 40 бодова, а физика 20 бодова. Наравно, број бодова које ученик освоји на испиту, за потребе уписа на високошколске установе, био би приказан тако да буде видљива пропорција који је факултет захтевао.

Услови за конкурисање. Високошколска установа самостално би одређивала услове које ученици треба да задовоље да би могли да конкуришу на одређени студијски програм. Услови би могли да се тичу типа средњошколског програма који је ученик похађао, врсте матуре коју ученик треба да положи и/или „доњег прага“ који би ученици требало да остваре на матурском испиту. Тако, на пример, високошколска установа могла би да постави као услове за конкурисање да је ученик положио општу матуру и да је на одређеним тестовима остварио напредни ниво или да услов буде само положена било која врста матуре или да одреди неки други критеријум. Дефинисањем услова високошколска установа проширивала би или сужавала потенцијални број кандидата који могу да конкуришу за упис на одређени програм.

Од услова које дефинише високошколска установа зависи на које студијске програме ће моћи да конкуришу ученици који су завршили средње стручно и уметничко образовање и који су положили стручну, односно уметничку матуру. У сваком случају, ови ученици могу себи да прошире могућности за конкурисање уколико се одреде за полагање додатних, опционих тестова на матури. Имајући у виду да би високошколске установе једну или две године раније објавиле своје услове, то оставља овим ученицима и њиховим школама довољно времена да се припреме за полагање додатних тестова.

Испити посебних склоности и способности. Високошколске установе које процене да је за успешно похађање одређеног студијског програма важно да студенти поседују посебне склоности и способности могу организовати полагање таквог испита – нпр. одређени таленти при упису на уметничке студијске програме, посебне способности из области математике, посебне способности из неке области која није покривена општеобразовним предметима са опште матуре

итд. Високошколска установа самостално одређује шта и на који начин ће бити испитивано на испиту посебних способности и склоности и одређује који број поена ће носити тај испит (поред 100 поена које кандидат може да стекне на основу успеха у средњем образовању и матурског испита). На основу договора који би био постигнут између МПНТР и Универзитета могли би да буду договорени оквирни принципи, критеријуми и услови којима би се регулисало право високошколских установа да уводе испите посебних способности и склоности.

Конкурисање за упис. На основу свог општег успеха у средњем образовању, на основу положене матуре и на основу постигнућа на општеобразовним матурским тестовима, а имајући у виду услове које су прописале високошколске установе, ученици доносе одлуку на које студијске програме желе да конкуришу, слично као што је то пракса приликом конкурисања за упис у средње школе након полагања завршног испита на крају основног образовања. Ученици изражавају своје преференције (тзв. „листу жеља“) у погледу студијских програма које желе да похађају. На основу информационог система који би био развијен за ове потребе (по угледу на информациони систем за упис у средње школе), сваки ученик би у сваком тренутку док траје уписна процедура знао колике су му шансе да се упише на одређени студијски програм са листе преферираних студијских програма. На тај начин би се обезбедила праведнија селекција кандидата уз истовремено максимално уважавање њихових преференција.

Рангирање кандидата приликом уписа на одређени студијски програм врши се на основу укупног броја поена које је ученик остварио на основу општег успеха у средњем образовању, општеобразовних матурских тестова и, евентуално, испита посебних склоности и способности.

Буџетско финансирање. На основу процене потреба и у договору са Универзитетима, МПНТР одређује број студената (квоте „буџетских студената“) на појединим студијским програмима одређених високошколских установа који ће, као и до сада, бити финансирани из буџетских средстава.

8. ШТА СУ ПРЕДНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МОДЕЛА МАТУРСКИХ ИСПИТА?

Предложени модел матурских испита и уписа на високошколске установе доноси низ користи како за ученике, тако и за високошколске установе и ресорно Министарство.

8.1. Користи за ученике

- У постојећој пракси ученици морају да се одреде на који студијски програм и на којој високошколској установи ће да конкуришу пре пријемног испита. Ученици ову одлуку морају да донесу у тренутку када не знају како ће положити пријемни испит, што је неповољно по саме ученике. Предложени модел ставља ученике у ситуацију да своје преференције и одлуке доносе на основу познавања свих релевантних информација.
- Предложени модел би омогућио ученицима да конкуришу „електронски“ на већи број студијских програма уместо да одлазе физички на саме високошколске установе.
- Предложеним моделом ученици могу да конкуришу на већем броју студијских програма истовремено.
- Одлуке о кандидатима доносиле би се на основу поузданих и валидних информација, што повећава праведност одлука.

- Ученици би полагали матурске испите ближе свом месту становања, што умањује трошкове на страни ученика и омогућава већем броју ученика да конкуришу за упис у високошколске установе.
- Полагање матурских испита је део средњег образовања, што значи да би се трошкови организације и спровођења матурских испита покривали из буџета и то би значајно смањило трошкове ученика.

8.2. Користи за високошколске установе

- Високошколске установе би вршиле селекцију кандидата на основу поузданих и валидних тестова, чиме би се правила боља селекција оних кандидата који су боље припремљени за похађање студијских програма.
- Повећала би се доступност високог образовања (тј. број ученика који могу да конкуришу за упис), што би довело до повећања конкуренције међу кандидатима, а то би подигло квалитет будућих студената.
- Високошколске установе би пребациле терет организације пријемних испита на средње образовање и ресорно Министарство, осим у случају да високошколска установа процени да је за селекцију кандидата неопходно да се спроведе и испит посебних склоности и способности.
- Предложени модел разрешава високошколске установе ризика да се нађу у конфликту интереса пошто ће Министарство организовати матурске испите.
- Учешћем у дефинисању програма матурских испита и припреми задатака и тестова (посебно за средњи и напредни ниво) високошколске установе ће имати могућност да утичу да се средње образовање у већој мери прилагоди њиховим потребама.

8.3. Користи за образовни систем (ресорно Министарство)

- Предложеним моделом се проширује приступ високом образовању, што ће утицати да приступ високом образовању буде доступнији оним ученицима који су у досадашњем периоду имали мање шансе да студирају, а самим тим повећа ће се и праведност високог образовања.
- Селекција будућих студената биће заснована на поузданијим и валиднијим информацијама, што ће утицати да селекција кандидата буде боља а то ће утицати да се смањи одустајање и неуспех у студирању.
- Министарство ће имати инструмент на основу којег може да доноси боље и праведније одлуке о студентима који треба да буду подржани из буџетских средстава.
- Министарство добија инструмент за праћење и вредновање квалитета, праведности и ефикасности средњег образовања.

9. КЉУЧНИ ИЗАЗОВИ

У изради концепта завршних испита у средњем општем, уметничком и стручном образовању од посебног значаја ће бити како савладати одређене изазове на које ће се наићи у процесу осмишљавања и увођења матурских испита у образовну праксу.

Изазови	Могући одговори
Како помирити различите перспективе и интересе различитих заинтересованих страна?	<ul style="list-style-type: none"> Осигурати да у консултативни процес буду укључени представници свих заинтересованих страна. На пример, да би се обезбедило да факултети прихвате матурске испите, неопходно је укључити њихове представнике у све фазе процеса припреме програма и инструмената матурских испита и организацију испита. Осигурати да се одлуке доносе уз уважавање свих легитимних интереса различитих страна.
Отпори од стране ученика и родитеља	<ul style="list-style-type: none"> Обезбедити да су ученици и родитељи укључени у процес развоја концепта будуће матуре. Осигурати да су континуирано информисани о свим битним аспектима концепта који ће бити прихваћен и припремама за његову реализацију. Обезбедити адекватну припрему ученицима пре свега у виду пробних матурских тестова (посебно када су у питању ученици који ће бити прва генерација која полаже матурске испите).
Како обезбедити адекватну припрему за реализацију свих врста завршних испита?	<ul style="list-style-type: none"> Почети припреме на време, имајући у виду да је за припрему потребно минимум 2–3 године. Направити план за припрему и имплементацију који ће: (а) бити усклађен са расположивим ресурсима и (б) поставити јасне рокове за спровођење одређених припремних радњи. Посебну пажњу посветити безбедносним процедурама у свим фазама припреме и реализације матурских испита, како би се обезбедили поуздани подаци. Обезбедити ресурсе (људске, институционалне, техничке и финансијске) који су неопходни за припрему и реализацију матурских испита. Овде се подразумева и обезбеђивање свих ресурса неопходних за пробна тестирања, израду и штампање инструмената завршних испита, спровођење матурских испита, као и развијање одговарајућих софтвера неопходних за реализацију испита и унос и обраду података, као и средства за обуку особа које ће дежурати на испитима и оних који ће вршити супервизију испита. Формирати комисије или радне групе које ће надгледати процес припрема, благовремено информисати Министарство о могућим тешкоћама и формулисати предлоге за њихово превазилажење. Реализовати обуке за директоре, стручне сараднике, наставнике и представнике послодаваца. Припремити различите материјале за подршку школама и члановима испитних комисија (писани материјали, приручници, водичи, збирке задатака за вежбање).
Број рокова	<ul style="list-style-type: none"> У складу са потребама стручног образовања, неопходно је постојање 3 испитна рока. Диплома коју кандидат стиче полагањем стручне матуре и завршног испита омогућава кандидату улазак на тржиште рада као квалификованој особи и зато се кандидатима не може ускратити право на рад. Ово повлачи организационе и друге проблеме око припреме тестова за општеобразовни део стручне матуре на којима треба даље наставити рад.

Избор представника послодаваца у комисијама за практични део стручне матуре	<ul style="list-style-type: none"> • Представници послодаваца (стручњаци једнаки по стручним компетенцијама са кандидатом) морају бити акредитовани (Ко врши акредитацију и води базу података о њима?) и морају се обезбедити основе (материјалне и законске) за њихову стимулацију за учешће у овом процесу.
Организација	<ul style="list-style-type: none"> • Распоређеност образовних профила на територији Републике Србије је веома различита, а организација самих појединачних испита у склопу стручне матуре у корелацији са организацијом испита опште матуре захтева додатне мере подршке за школе, заводе и МПНТР. • Термин одржавања практичног испита у склопу стручне матуре зависи и од ресурса школе, али и од послодаваца (поједини образовни профили не могу да полажу овај испит у школским радионицама него у просторима послодаваца или на отвореном).

10. АНЕКСИ

10.1. Анекс 1: План постепеног увођења испита којима се завршава средње образовање

Фаза	Општа матура	Стручна матура	Уметничка матура	Школ. год.
1	<p>Предмети: српски (матерњи) језик, математика</p> <p>Ниво: основни ниво за оба предмета</p> <p>Подршка: пробно тестирање и информатори са примерима задатака за српски (матерњи) језик и математику (16 информатора)</p>	<p>Предмети: стручни део; српски (матерњи) језик</p> <p>Ниво: основни ниво</p> <p>Подршка: пробно тестирање и информатори са примерима задатака за српски (матерњи) језик (8 информатора)</p>	<p>Предмети: уметнички део; српски (матерњи) језик</p> <p>Ниво: основни ниво</p> <p>Подршка: пробно тестирање и информатори са примерима задатака за српски (матерњи) језик (8 информатора)</p>	2014/2015.
2	<p>Предмети: српски (матерњи) језик, математика</p> <p>Опциони предмети (6): историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина</p> <p>Ниво: основни ниво за све предмете</p> <p>Подршка: пробно тестирање и информатори са примерима задатака: историја, биологија, географија, физика, хемија (40 информатора на 8 језика)</p>	<p>Предмети: стручни део; српски (матерњи) језик</p> <p>Опциони предмети (7) + листа стручних предмета: математика, историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина + листа стручних предмета</p> <p>Ниво: основни ниво за предмете који имају стандарде</p> <p>Подршка: пробно тестирање и информатори са примерима задатака: историја, биологија, географија, физика, хемија (40 информатора на 8 језика)</p>	<p>Предмети: уметнички део; српски (матерњи) језик</p> <p>Опциони предмети (6): историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина</p> <p>Ниво: основни ниво за све предмете</p> <p>Подршка: пробно тестирање и информатори са примерима задатака: историја, биологија, географија, физика, хемија (40 информатора на 8 језика)</p>	2015/2016.
3	<p>Предмети: српски (матерњи) језик, математика</p> <p>Опциони предмети (6 + 4): историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина + енглески језик, руски језик, немачки језик, француски језик</p> <p>Ниво: средњи ниво за један обавезни предмет, основни ниво за остале предмете</p> <p>Подршка: пробно тестирање и информатори са примерима задатака: енглески језик, руски језик, немачки језик, француски језик</p>	<p>Предмети: стручни део; српски (матерњи) језик</p> <p>Опциони предмети (7 + 4) + листа стручних предмета: математика, историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина + енглески језик, руски језик, немачки језик, француски језик + листа стручних предмета</p> <p>Ниво: основни ниво за предмете који имају стандарде</p> <p>Подршка: пробно тестирање и информатори са примерима задатака: енглески језик, руски језик, немачки језик, француски језик</p>	<p>Предмети: уметнички део; српски (матерњи) језик</p> <p>Опциони предмети (6 + 4): историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина + енглески језик, руски језик, немачки језик, француски језик</p> <p>Ниво: основни ниво за све предмете</p> <p>Подршка: пробно тестирање и информатори са примерима задатака: енглески језик, руски језик, немачки језик, француски језик</p>	2016/2017.

Фаза	Општа матура	Стручна матура	Уметничка матура	Школ. год.
4	<p>Предмети: српски (матерњи) језик, математика</p> <p>Обавезни изборни предмети (6): историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина</p> <p>Опциони предмети (10): историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина, енглески језик, руски језик, немачки језик, француски језик</p> <p>Ниво: средњи ниво за српски (матерњи) језик или математику; основни ниво за остале предмете</p>	<p>Предмети: стручни део; српски (матерњи) језик</p> <p>Обавезни изборни предмети (7) + листа стручних предмета: математика, историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина + листа стручних предмета</p> <p>Опциони предмети (11) + листа стручних предмета: математика, историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина, енглески језик, руски језик, немачки језик, француски језик + листа стручних предмета</p> <p>Ниво: основни ниво за предмете који имају стандарде</p>	<p>Предмети: уметнички део; српски (матерњи) језик</p> <p>Обавезни изборни предмети (6): историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина</p> <p>Опциони предмети (10): историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина, енглески језик, руски језик, немачки језик, француски језик</p> <p>Ниво: основни ниво за све предмете</p>	2017/2018.
5	<p>Предмети: српски (матерњи) језик, математика, први страни језик</p> <p>Обавезни изборни предмети (6 + 4): историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина + енглески језик, руски језик, немачки језик, француски језик</p> <p>Опциони предмети (10): историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина, енглески језик, руски језик, немачки језик, француски језик</p> <p>Ниво: обавезан део – од четири испита два на средњем нивоу; опциони део на основном нивоу</p>	<p>Предмети: стручни део; српски (матерњи) језик</p> <p>Обавезни изборни предмети (7 + 4) + листа стручних предмета: математика, историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина + енглески језик, руски језик, немачки језик, француски језик + листа стручних предмета</p> <p>Опциони предмети (11) + листа стручних предмета: математика, историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина, енглески језик, руски језик, немачки језик, француски језик + листа стручних предмета</p> <p>Ниво: основни ниво за предмете који имају стандарде</p>	<p>Предмети: уметнички део; српски (матерњи) језик</p> <p>Обавезни изборни предмети (6 + 4): историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина + енглески језик, руски језик, немачки језик, француски језик</p> <p>Опциони предмети (10): историја, биологија, географија, физика, хемија, српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина, енглески језик, руски језик, немачки језик, француски језик</p> <p>Ниво: основни ниво за све предмете</p>	2018/2019.

10.2. Анекс 2: Процес увођења нове концепције матурских испита – од прелазног ка финалном моделу

Процес увођења нове концепције матурских испита био би реализован у пет фаза. Ако овај процес започне 2015. године, како то предвиђају постојећа законска решења и ако се свака фаза реализује у једној школској години, нови концепт матурских испита биће, у свом пуном обиму, реализован у јуну 2019. године.

Постепеним увођењем овог концепта обезбеђује се праведност, омогућава неопходно време за постепену припрему ученика, школа и целокупног образовног система за квалитетну припрему и реализацију процеса матурских испита. Процес увођења нове концепције матурских испита може да се убрза (нпр. реализовање две фазе у једној години) или успори (нпр. сачекати додатну годину за реализацију наредне фазе) у зависности од процене да ли су се стекли услови за спровођење одређених фаза.

Поред тога, на основу усвојеног концепта испита биће припремљен програм матурских испита који ће обезбедити довољно информација о процесу увођења матурских испита. Након увођења образовних стандарда за крај средњег образовања у образовни систем ученици и школе ће добити и додатну подршку кроз пробна тестирања и информаторе са примерима задатака који ће бити засновани на образовним стандардима и који ће помоћи у припреми за полагање испита. Инструменти матурских испита биће засновани на образовним стандардима којима ће се испитивати знања садржана у програмима које су ученици савладали током средње школе. Сви тестови које ће ученици решавати биће састављени од необјављених задатака.

Током примене фазног модела, факултети који одлуче да селекцију кандидата не могу да врше на основу испита опште матуре организовали би полагање испита посебних склоности и способности. Са постепеним повећавањем броја испита и успостављањем читавог система, факултети ће добијати све више могућности да резултате са матуре користе приликом уписа студената и да, на основу тог искуства, донесу одлуку о неопходности организовања испита посебних склоности и способности.

У оквиру сваке фазе дефинисани су делови испита, предмети, коришћење тестова, начин полагања, критеријуми и рокови.

Да бисмо представили фазе у увођењу концепта матуре, представимо модел фазног увођења концепције опште матуре. На стручној и уметничкој матура постепено ће се развијати стручни део стручне матуре, односно уметнички део уметничке матуре, а у општеобразовном делу процес ће се реализоваће на испит начин као моделу концепта опште матуре.

Увођење нове концепције опште матуре

Прва фаза

У првој фази ученици ће полагати **само испит из српског, односно матерњег језика и књижевности и математике**. У првој фази, да би ученик положио матурски испит треба да достигне дефинисани критеријум за основни ниво на оба испита. Ученици имају главни јунски и резервни августовски испитни рок. Главни јунски рок намењен је свим ученицима, а резервни августовски само оним ученицима који имају оправдани разлог за то што нису изашли на испит у главном року. Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања објавиће информатор са примерима задатака

из српског, односно матерњег језика и математике које треба да помогну ученицима у припреми испита.

Општа матура – прва фаза					
Делови испита	Обавезни део				Опциони део
Предмети	Српски/матерњи језик и књижевност	Математика			
Употреба истог теста	да	да			
Начин полагања	екстерно	екстерно			
Критеријум	достигнути основни ниво на тестовима				
Рокови	главни јунски и резервни августовски рок				

Друга фаза

У другој фази ученици, поред испита из српског, односно матерњег језика и књижевности и математике, моћи да **бирају један од пет, односно шест предмета са листе опционих предмета** (историја, географија, биологија, физика, хемија; српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина). Да би стекли уверење о завршеном општем средњем образовању, ученици треба да достигну дефинисани критеријум за достизање основног нивоа на испитима из матерњег језика и математике. Уколико је ученик достигао најмање основни ниво и на тесту који је изабрао у оквиру опционог дела, податак о томе постаје саставни део његове јавне исправе. Ученици имају главни јунски и резервни августовски испитни рок. Главни рок намењен је свим ученицима, а резервни само оним ученицима који имају оправдани разлог за то што нису изашли на испит у главном року. Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања објавиће информаторе са примерима задатака из историје, биологије, географије, физике и хемије које треба да помогну ученицима у припреми испита.

Општа матура – друга фаза					
Делови испита	Обавезни део				Опциони део
Предмети	Српски/матерњи језик и књижевност	Математика			Изборни предмет (историја, биологија, географија, физика, хемија; српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина)
Употреба истог теста	да	да			да
Начин полагања	екстерно	екстерно			екстерно
Критеријум	достигнути основни ниво на тестовима				основни ниво
Рокови	главни јунски и резервни августовски рок				

Трећа фаза

У трећој фази **проширује се листа предмета које ученик може да бира у опционом делу матуре са испитима из страних језика**. Да би стекли уверење о завршеном општем средњем образовању, ученици треба да достигну дефинисани критеријум за достизање основног нивоа на испитима из матерњег језика и математике. Уколико је ученик достигао најмање основни ниво и на тестовима који је изабрао у оквиру опционог дела, податак о томе постаје саставни део његове јавне исправе.

Општа матура – трећа фаза					
Делови испита	Обавезни део				Опциони део
Предмети	Српски/матерњи језик и књижевност	Математика			Изборни предмет (историја, биологија, географија, физика, хемија, енглески језик, немачки језик, руски језик, француски језик српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина)
Употреба истог теста	да	да			да
Начин полагања	екстерно	екстерно			екстерно
Критеријум	достигнути основни ниво на свим тестовима				основни ниво
Рокови	главни јунски и резервни августовски рок				

Четврта фаза

У четвртој фази уводи се полагање трећег испита у обавезном делу опште матуре, полагање испита из обавезног изборног предмета (историја, биологија, географија, физика, хемија; српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина). Да би стекли уверење о завршеном општем средњем образовању, ученици треба да достигну дефинисани критеријум за достизање средњег нивоа из српског језика или математике, а за сва три предмета из обавезног дела ученик мора да достигне основни ниво. Уколико је ученик достигао најмање основни ниво и на тестовима који је изабрао у оквиру опционог дела, податак о томе постаје саставни део његове јавне исправе.

Општа матура – четврта фаза					
Делови испита	Обавезни део				Опциони део
Предмети	Српски/матерњи језик и књижевност	Математика		Изборни предмет (историја, биологија, географија, физика, хемија; српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина)	Изборни предмет (историја, биологија, географија, физика, хемија, енглески језик, немачки језик, руски језик, француски језик српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина)
Употреба истог теста	да	да		да	да
Начин полагања	екстерно	екстерно		екстерно	екстерно
Критеријум	достигнут средњи ниво из српског, односно матерњег језика и математике достигнути основни ниво на свим тестовима				основни ниво
Рокови	главни јунски и резервни августовски рок				

Пета фаза

У петој фази проширује се обавезни део (ученик има обавезу да положи и први страни језик), као и листа обавезних изборних предмета (историја, биологија, географија, физика, хемија, енглески, немачки, руски и француски језик; српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина). Да би стекли уверење о завршеном општем средњем образовању, ученици треба да достигну дефинисани критеријум за достизање средњег нивоа из два од четири предмета која полагаје у оквиру обавезног дела, а за све предмета из обавезног дела ученик мора да достигне основни ниво. Уколико је ученик достигао најмање основни ниво и на тестовима који је изабрао у оквиру опционог дела, податак о томе постаје саставни део његове јавне исправе.

Општа матура – пета фаза					
Делови испита	Обавезни део				Опциони део
Предмети	Српски/матерњи језик и књижевност	Математика	Први страни језик	Изборни предмет (историја, биологија, географија, физика, хемија, енглески језик, немачки језик, руски језик, француски језик; српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина)	Изборни предмет (историја, биологија, географија, физика, хемија, енглески језик, немачки језик, руски језик, француски језик; српски језик за ученике који су се школовали на језицима мањина)
Употреба истог теста	да	да	да	да	да
Начин полагања	екстерно	екстерно	екстерно	екстерно	екстерно
Критеријум	достигнут средњи ниво на два од четири теста у оквиру обавезног дела достигнути основни ниво на свим тестовима				Основни ниво
Рокови	главни јунски и резервни августовски рок				